

ЕТЕЛА ФАРКАШОВА

СЦЕНАРИО*

Већ неколико дана се спрема да слуша Филипа Гласа, има неколико композиција са његовим снимцима, прилично тешко их је својевремено набавила, на крају је успела преко интернет продавнице за продају музикалија.

Поново је сама код куће, муж је звао да ће се данас дуже задржати, имају неки важан састанак о пројектима, поново о пројектима, уздахнула је, трчање за новцем за истраживања ће још мало бити најважнији део научног рада, новац је постао средиште живота многих људи, мада нису желели да буде тако, напротив, били су због тога нервозни, то им је доносило осећање незадовољства, неретко и немоћи, то је тако, новац је постао центар, тачка око које се врти све остало, ако набавиш паре, можеш да радиш и као научник, ако не, животариш, муж гунђа да понекад животаре читаве лабораторије, али за сада ове мисли отера...

Почеће вероватно са *Мејшаморфолама*, снимила их је у новоградској синагоги Бранка Парлић, има и остале Гласове клавирне композиције са америчким пијанистом Брусом Брубакером, обоја, и Бранка и Брус, су светски познати интерпретатори минималистичке музике, одлучује се за Бранку, ЦД је купила пре неколико година након концерта, када је у Новом Саду била на међународном преводилачком семинару.

Војту *Мејшаморфозе* остављају равнодушним, можда због тога што није доживео атмосферу концерта, за њега су те композиције превише монотоне, не воли минимализам, све је некако стегнуто у један чвор, као да је осуђено на просто понављање, а ако се и појави наговештај промене, прогута га претходна једноличност која

* Одломак из романа *Сценарио*.

се стално изнова враћа, сличне замерке има и за Килара, њему та музика делује некако затворена, као да нема ни почетак ни крај, код Гласа још више...

„Управо о томе и јесте ствар”, побуни се узнемирено, „оба композитора имају нешто слично, неки дубок доживљај, устаљену непроменљивост тонова, акорда, веза и структура, рекао бих, час судбинска непроменљивост, повезаност са датим... То је тако... тако вероватно...”

Војто подигне руке. „Само ме немој убеђивати, ја то не могу да доживљавам тако као ти, то једноставно није моја музика.”

Не убеђује, Гласа слуша када је сама, као и још неке, потоне дубље у фотељу, затвори очи, пренесе се у новосадску синагогу, седи у публици на концерту, музика до ње допире из зидова нешто старијих од сто година, осећа како из их њих зрачи историја, пре тога је на том истом месту била синагога.

У току боравка у Новом Саду, пролазила је поред синагоге више пута дневно, а сада може сасвим јасно да је замисли, слушајући снимак, уживи се у атмосферу концерта, осећа како је прожимају први акорди, предаје им се, сугестивно, топи се у њима, у уздрх-талим, међусобно испреплетаним, на тренутак стишавање, кратко утихну да би се онда поново појавили, отпорни на нестајање...

Тоновни се претварају у таласе: понављају се по строгој регуларности, исти ритам и једнаке структуре: чврсто зањихане из основе, сведена основица је држи, ако би изронила из монотоне једноличности, база их не пушта, везује их за себе, за оно основно, дато остаје, на махове чак болно непроменљиво, управо је тако рекла мужу, и она зна о чему прича, зна то врло добро, дуго, већ годинама, скоро одувек.

Концентрисано прати повремена одступања, понекад рупе у виду напукнутог тоналитета, додуше, са врло слабом резолуцијом, а затим поново повратак.

Понекад пушта снимак са Јутјуба у којем за клавиром седи управо Филип Глас, свира *Метаморфозе*, прву, затим другу, па још једном, испод прстију му извире догађај за догађајем, сан за сном, радост за радошћу и туга за тугом, тече време, дани, месеци и године, метаморфозе, па ипак остаје нешто у том протоку, у тим променама које се стално понављају...

Испред себе види слику себе како седи на поду у синагоги, чезне за следећим тоном, око ње равнодушни изрази лица, жарки погледи, синагога је дупке пуна, простор који фасцинира заједничком концентрацијом, испуњен емоцијама, вероватно, врло сличним.

У току концерта скоро ни не дише, сведок је нечега што подсећа на чудо, са клавијатуру се подиже нешто попут измаглице,

надолази издисај и удисај за издисајем и удисајем, разуме симболику, исто тако свиће и пролази дан за даном, живот за животом, све остало, једнолично, које се непрестано враћа, мада сваки пут ипак нешто другачије, у најбољу руку, поново наборани односи између тонова који одзвањају.

Они што седе поред ње, такође, скоро не дишу, како слуги, безмало не дише ни Бранка која се надвила изнад клавијатуре толико дубоко, колико год је то могуће, малтене додирује дирке читавим горњим делом тела, чини јој се да ће се мало са њом стопити...

Шта год није ова музика, изгубиће се, нестаће, остаће само спомен на тишину старих зидова и музику, или можда обрнуто, музика и ова древна тишина, засићена историјом.

Понављање структуре која је осваја, понављање које је заглашује истрајношћу.

Фаталност приче, прикаже јој се у глави и у њеним мислима, у којој има толико препознатљивог и у одређеном смислу познатог.

Непроменљивост жеље, тачно то је иста та жеља, помисли жарко: изгубити се у овој жељи у том вечитом кружном току...

Композиција је одсвирала до краја, а она и даље седи склопљених очију у фотељи, полако се враћа у ову собу, у ово време, лагано и не баш нарочито спремно, као и онда, заједно са осталима који још мало остају на земљи, затим обазриво, да не поплаше сенке тонова, које су већ утихнуле, подиже се са земље, полази према вратима синагоге...

Око поноћи, непосредно пред спавање, још једном се у мислима врати у стару синагогу и поново пусти композиције, овога пута фамозног Бруса или Гласа, већ их је записала у бележницу у припремани сценарио, али још не зна тачно која од метаморфоза ће то бити...

* * *

За ово су се спремали већ неколико дана, коначно су обоје нашли времена да заједно крену да раде, почеће са Алжбетом и са још две крушке, са њих је прво опало лишће, грабуљају га на гомилице, затим утоваре у колица и постепено одвозе на доњи крај баште, тамо је велика ватра, колица су лагана, далеко лакше са њима манипулише него са претходним, та су већ била стара и за њих су била претешка, напрезали су се, жалили се на своје болне зглобове, кичму, крста, а сем тога, колица су била зарђала, из њих је испадало бусење корова или грудве земље, прошле године су их заменили новим и лепшим.

Полако би требало пуно тога мењати, старо обновити, малтене све у кући има очигледне трагове времена, и сама кућа, али новаца никада довољно, а Војто за то није могао да нађе времена, слично као и њен отац некад, много тога је овде пропало, помисли са жаљењем, а пропада и даље.

Нерадо замишља будућност баште, овде је одрасла, преживела је свој живот, овде су подигли децу, присно познаје сваки зид, сваки ћошак, препознаје сваки звук у кући, хук водоводних цеви у приземљу и у горњим деловима куће, пуцкетање дрвеног степеништа које води у поткровље, она тачно зна на којим местима се клима дрвена ограда, где највише пуцају зидови, који подрумски прозор је пукнут и тек онако аматерски прилепљен.

Ниједан од синова неће бити заинтересован за одржавање ове куће, Томаш за сада планира да остане у иностранству, ко зна, како ће одреаговати на њен последњи мејл, јако дуг, а мислила је и да је уверљиво написан, али да ли је успела да увери и сина, то може само да претпостави. Мађејова породица из модерне прозрчане виле у оближњем градићу неће ни мрднути, а зашто би, у стару кућу која пропада и прокишњава и у којој шкрипе ограде...

О Рихарду не размишља, у вези са овим не би имало ни смисла, али по ком питању уопште има смисла, узалудно је трошити речи, чини се да ће њени синови продати родитељску кућу, већ сада се у њега уписују трагови пропасти, можда и то делује на њу, на њено расположење, све је свеснија да се ближи распадање и нестанак, тај осећај је све више оптерећује, опседа је изнутра, више се не тиче само куће и баште...

Направиће паузу, дрвеће не одбацује лишће у исто време, са крушака, трешања и брескви је већ опало, орах, висок, масиван, пожурio је први, дрво јабуке га још увек држи на гранама, и леске, такође, дуж ограде; за скупљање и одвожење лишћа још има времена.

Кафу изнесе на терасу, дани су још увек топли, загрејани сунцем, па макар и зубатим, уз кафу насече куглоф, остало је од недеље неколико парчета. „Дођи”, позове мужа који се већ прилично дуго мота око ватре.

Полако се окрене половином тела у правцу куће, махне јој руком да чује и да ће доћи чим заврши.

„Охладиће ти се кафа”, довикне му мало касније, не успе да пригуши нервозу, која избија из њеног гласа, муж је заиста све спорији, све је непокретнији, уосталом, и она исто тако, све им траје далеко дуже него раније, то их обоје иритира и нервозу од оног другог не могу да сакрију, понекад ни не покушавају.

„Скроз ће ти се охладити”, покаже непромењеним тоном док Војто седа за баштенски сточић наспрам ње.

„На ободу огњишта се одваљује камење”, каже већ са шољом у рукама, „то би требало поправити пре него што се скроз не распадне...”

„Шта би све ту требало”, пребаци млитаво.

Муж тек сада примети њено нерасположење. „У праву си”, пребаци, „много ствари би овде требало урадити, једино што”, директно је погледа, „једино што ми за то више немамо снаге”.

„Али донедавно смо како-тако успевали, ионако...”, рече, ни не зна што је сад одједном тако нерасположена, радовала се што ће данас поподне провести заједно у башти радећи.

„Како-тако”, понови иза ње неутралним гласом и мало касније, погледавши женино лице пита: „На шта циљаш, желиш ли да ми кажеш нешто конкретно, имаш неке конкретне замерке?”

„Ево и конкретно... Никада се овим случајем нисмо поштено бавили, тако да то сада изгледа оронуло, запуштено...”

„Али ми смо много пута разговарали да ли има смисла да улажемо у велико реновирање. А ако се добро сећам, последњи пут смо се усагласили да нема...”

„Било је то најједноставније”, преко лица му прелети ироничан осмех, „и најкомфорније, у том смислу смо увек били за што једноставнија решења, да нам не одвлачи пажњу од наших битних послова.”

„Ма, који је ђаво сад ушао у тебе”, каже подигнутим тоном.

„Ништа”, каже одмерено, „ништа није ушло у мене, чисто онако, размишљам о три ствари.”

„Које три ствари имаш на уму?”

„Саградити кућу, посадити дрво и родити сина...”

„Како ти је сада то пало на памет одједном?”

„Како одједном”, каже, поново има осмех на лицу „Треба се осврнути око себе...”

„Да”, каже одмерено... „И шта даље?”

Ово је чекала, овај изазов, моментално реагује: „Допустили смо да пропадне кућа коју су саградили родитељи још уз помоћ њихових родитеља, дрвеће смо чешће вадили него што смо садили, сваки пут када смо проценили да се неће опоравити... А синови...”, док прича глава поново почне да јој се љуља, равномерно, здесна налево, слева надесно.

Сад више ни он не прикрива нервозу: „Аман, Катарина, као да не знаш... Кућу није требало градити већ смо је имали, велику, можда превелику, а у башти је било дрвећа, превише, скоро да га је требало проредити, како то обично буде у старим баштама... А

синове”, покуша да се нашали, „ваљда ниси заборавила, имамо чак тројицу...”

Покушај шале није успео. „Тројицу, тројицу”, развуче а преко увежбаног израза лица јој поново прелети искривљени кез, „ја понекад имам осећај да немамо ниједног.”

Муж не реагује, погледа у Катарину, тешко му је, ћутке брише с браде неколико мрвица, шоље су празне, куглоф су појели.

Њу одједном прође воља да прекорева, а и зашто би то чинила, помисли мрзовољно, како да је за све то он сам крив...

Ћутке покупи судове, што да почиње разговор, покварила би расположење; а више него очекивано лепо новембарско поподне, обома је покварила.

Док је топло, покушаће да још мало ради у башти, темпо им је лаган, испрекидан паузама, тако да малтене стоје на месту.

Сунце се спрема да зађе, последњим зрацима обасја небо, а затим нагло, скоро као у једном скоку, нестане у шуми коју могу да виде са горње терасе.

Превела са словачког
Зденка Валентиј Белић